

impuls

De
impact
van
Impuls

Juni 2010

Kansen voor zeewier → 3

Duurzame Jachthaven → 4

Energieconversieparken → 6

Het daglicht van LUXeXceL → 8

Projecten en regie

2

Koos de Vos *Column*

Ik weet niet hoe u dat ervaart, maar ik voel dat het in vele belangrijke sectoren van de Zeeuwse economie gonst van de plannen en projectvoornemens. Dit uit zich in een stroom van innovatieve projectideeën en -wensen die wij tegenkomen via contacten met Zeeuwse ondernemers en onze maatschappelijke partners in het toerisme, de zorg, de procesindustrie, de bouw, het agrocomplex, het onderwijs etc.

Het lijkt wel of deze stroom toeneemt. Steeds meer mensen in Zeeland hebben ontdekt dat het leuk is om te proberen een goed idee verder te ontwikkelen tot een concrete activiteit. Ik vind dat niemand op dit ogenblik nog zou kunnen zeggen dat we te veel stil zitten in Zeeland. Kortom, het bruist ondanks de economische crisis. Als Impuls zitten we midden in de actie. Allerlei creatieve plannen passeren bij ons de revue en worden positief kritisch bekeken voor we in de een of andere vorm mee gaan doen.

Een rol die Impuls steeds vaker op zich neemt is het organiseren van de projectregie. Grotere projecten zijn complex met veel betrokken partijen. In de aanvangsfase van een initiatief ontstaan er allerlei eentweetjes die zich lastig laten terugdringen tot een gemeenschappelijke visie en een gezamenlijke projectaansturing. Impuls ondersteunt kansrijke Zeeuwse initiatieven steeds vaker actief met het inrichten van een adequate projectregie. Indien u meer wilt weten van de mogelijkheden die Impuls hier biedt, neem gerust eens contact met ons op.

signaleert
ontwikkelt
realiseert

impact

“Voor de profilering van Zeeland is het een unieke kans met ongekende mogelijkheden!”

De kansen van zeewier

Een zee van waardevolle stoffen

3

Het klinkt onalledaags: zeewierteelt in de Oosterschelde. Toch lijkt het er van te komen! Impuls, mede-initiatiefnemer van dit project, is er al langer mee bezig maar dankzij een tijdelijke subsidieregeling van Agentschap NL (SenterNovem) kunnen de ontwikkelingskansen in sneltreinvaart worden verkend. Carola Helmendach-Nieuwenhuize van Projectbureau Zeeland is er voor het cluster Food & Energie volop mee bezig.

“Samen met het Noord-Hollandse bedrijf Hortimare wordt een plan ontwikkeld. We hebben een half jaar de tijd voor een haalbaarheidsonderzoek waarbij de (on)mogelijkheden van zeewierteelt in kaart worden gebracht. Daarnaast wordt in De Schelphoek in de Oosterschelde een werkplatform ontwikkeld om het teeltsysteem te testen.”

Onvermoede kansen

Carola: “In zeewier zitten veel waardevolle stoffen. Eiwitten bijvoorbeeld, een interessante bron voor vis- en veevoer. Er zitten ook veel carbohydraten in, een interessante grondstof voor bio-energie. Een ander voordeel van zeewier is dat het fosfaat, stikstof en CO₂ uit het water haalt, zodat het kan worden ingezet voor waterzuivering.” Voor Nederland is het een totaal nieuwe markt, wat dat betreft is het pionieren. Zeker is dat zeewier onvermoede economische kansen biedt. Door het op grote schaal te telen kun je waardevolle producten verkrijgen. “In de toekomst valt zelfs te denken aan toepassingen voor cosmetica, gezondheid en voedingsupplementen.”

Pilot De Schelphoek

Voor de start van zeewierteelt is hoogwaardig uitgangsmateriaal nodig. Hortimare is hierin gespecialiseerd, het bedrijf produceert momenteel jonge zeewieren die worden uitgeleverd in Noordwest-Europa. “Impuls heeft meer partners gevonden die belangstelling hebben voor de ontwikkeling van zeewier in Zeeland: machinefabriek Bakker uit Yerseke, de WUR (Wageningen University & Research Center) en de Hogeschool Zeeland, die een rol kan spelen bij de uitvoering van het onderzoek.” Natuurlijk moet nog veel worden uitgezocht: de technologie, de biologie, de verwerking van het wier en de oogstmethode. “Gedacht wordt aan de techniek van de mosselzaad- en vanginstallaties. Machinefabriek Bakker ontwikkelt hiervoor een teeltsysteem.” Er is veel om rekening mee te houden: het toerisme, de pleziervaart, duikers, de vissers, de beroepsvaart. Er moeten dus allerlei vergunningen worden geregeld. En dan de lokatie. “We willen twee methodes uitproberen. In Noord-Holland gaan ze het off-shore doen in de Waddenzee. De Schelphoek is een beschutte plek met behoorlijk wat diepgang, daar noemen we het near-shore.”

Interessante markt

Het kan een interessante tak worden voor allerlei segmenten. “Denk aan toeleveranciers, je hebt schepen nodig, het wier moet worden verwerkt, enz. Impuls brengt de mogelijkheden in beeld en brengt partijen met elkaar in contact.” Als de financiering rond is, zal in de zomer van 2010 met medewerking van de Provincie Zeeland een proef in de Oosterschelde worden aangelegd om het zeewier te gaan kweken.”

impact

“Eerste drie jaar 871 fulltimebanen, vierde jaar 290. Vanaf jaar zes: 780 banen in de regio. Meer inkomsten gemeente, goede profilering”

4

Een idylle met IMPACT

Jachthaven van de toekomst economisch succes

De Duurzame Jachthaven van de Toekomst is een project dat in ieder geval qua naam zeker past bij Zeeland: een toekomstgerichte provincie waarin watersport en duurzaamheid belangrijke elementen zijn van het economisch beleid. Het idee ontstond al jaren geleden. Om de economische impact vast te stellen, heeft Impuls laten doorrekenen wat de gevolgen van een dergelijke investering kunnen zijn. Zo wordt zo objectief mogelijk vastgesteld waar die impact dan concreet gerealiseerd wordt.

In juni presenteerden de Van der Reijdgroep en de Zeelenberg Ontwikkelingsmaatschappij een projectplan aan de betrokken gemeenten. Om de uiteindelijke echte impact van zulke grote investeringen (€ 235 miljoen) in kaart te brengen, liet Impuls een Maatschappelijke en Economische Effect Rapportage (M.E.E.R.) maken.

Een nieuwe standaard

Het idee van een duurzame jachthaven werd jaren geleden geopperd door Co Schot, directeur van Marina Port Zélande. De Van de Reijdgroep en architect Zeelenberg hebben het samen met hem en anderen betrokkenen verder uitgewerkt. Nu is het een helder concept waarmee een nieuwe standaard voor watergerelateerde recreatie wordt gezet.

Het gaat om een optimale locatie, bij de voormalige werkhaven Middelpaats aan de Brouwersdam. Door deze keuze worden de koppen van de aangrenzende eilanden toeristisch ontlast en toch voorzien van een economiebevorderend project. Verder kan hier gebruik worden gemaakt van bestaande infrastructuur en voorzieningen.

Onderdelen

De Duurzame Jachthaven van de Toekomst zal bestaan uit:

- Dag- en verblijfsrecreatie
- Hotel-congres-kennis/innovatiecentrum
- Nautische kade met diverse activiteiten
- Een nieuw concept jachthaven met beschutte haventjes voor nautisch toerisme

Voorbeeld: het Grevelingenmeer

Het totale gebied krijgt een open karakter: een vrij toegankelijke, blauwgroene archipel met eilanden, waarin natuur, visserij, middenstand en recreatieve voorzieningen geïntegreerd worden. Het is ontworpen naar vorm en voorbeeld van de bestaande morfologie van het Grevelingenmeer. Zo ontstaat er een eenheid in natuur en vorm tussen bestaande en nieuwe delen.

Diversiteit

Het ontwerp biedt ruimte aan het herstel en de ontwikkeling van de biodiversiteit in het water en op het land. De natuureilanden met vele openbare baaien, haventjes en wisselende kades vergroten niet alleen de kustlengte maar ook de diversiteit in gebruik van de kust. Net als bij flora en fauna wordt ook afwisseling in soort woningen en functies beoogd: een gezond, levendig geheel zal het resultaat zijn. De nautische kade bestaat bijvoorbeeld uit geschakelde woningen en appartementen, die doen denken aan een kade van een vissersstadje of dorpje. En het centumeiland biedt plaats aan een hotel en congrescentrum, kleinschalige horeca met gezellige terrassen en dorpswinkeltjes. Hier meren de rondvaartboten en watertaxi's aan en brengen vissersboten hun vangst aan wal, meteen te koop op de kade. De jacht-

haven met de milieuvriendelijke botenwasserette, horeca, shops met de laatste snuffes op gebied van boten-accessoires, onderdelen enzovoorts stellen hun waar ten toon op de Middelpaalt.

De woningen op de eilanden zelf vormen kleine linten langs het water, voornamelijk georiënteerd op het zuiden en westen, afgewisseld met stranden en kleine havens. De jachthavenfaciliteiten zijn geclusterd, maar de ligplaatsen zijn verdeeld over kleine havens op de eilanden, langs de kade en direct bij woningen.

Innovatie en duurzaamheid

De meeste eilanden worden gevormd met zand, met rijkelijk begroeide duinen. Enkele eilanden en woningen zullen geheel drijvend worden gebouwd. Techniek en innovatie zijn hierbij van groot belang, inspelend op een toekomstig wijzigend waterniveau.

De ambitie is een volledig ecologisch verantwoord project tot stand te brengen. Ecologisch op gebied van water, energie- en CO₂ neutraal, met uitsluitend duurzame bouwmaterialen en een gezond binnenklimaat. Dit geldt zowel in het ontwikkelingsproces als voor exploitatie in de toekomst.

Met innovatieve ontwikkelingen op gebied van bouwen, drijvend bouwen, duurzame energie en nautische functies wil het project met name internationaal een voorbeeld stellen. Het innovatiecentrum zal hierin als trefpunt voor kennisuitwisseling een rol spelen.

Wat levert het op ?

“Een bezoek aan dit gebied zal worden herinnerd als vrijheid, als een beleving, als rust, als verblijven in een natuurlijk water- en duinlandschap”. Zo staat het in het

projectplan prachtig omschreven. Dat het concept ook een grote economisch en maatschappelijke toegevoegde waarde heeft, blijkt uit de M.E.E.R. die het NHTV internationaal hoger onderwijs in Breda in opdracht van Impuls liet maken.

Vastgesteld werd, dat de investeringen tijdens ontwikkeling en bouw (€ 235 miljoen) gedurende vier jaar in totaal € 173,6 miljoen aan toegevoegde waarde gaan opleveren. De bijdrage in de werkgelegenheid is in de eerste drie jaar 871 FTE per jaar, in het vierde jaar 290 FTE. Dit betreft banen in de bouw en spin-off in de regio.

De consumentenbestedingen kennen een aanloopperiode van vijf jaar. Vanaf jaar zes wordt volledige exploitatie verwacht. Dan bedragen de toeristisch-recreatieve bestedingen € 42,8 miljoen per jaar. Dat levert 525 FTE op, omgerekend zo'n 780 banen waarvan de helft in de Duurzame Jachthaven van de Toekomst zelf, de rest in het overige deel van de regio. Hierbij gaat het om allerlei banen in de horeca, accommodatieverstrekkers, detailhandel en dergelijke.

Behalve de economische effecten zijn ook de maatschappelijke gevolgen van dit project goed in kaart te brengen. De levendigheid van de kernen wordt behouden. Door de toegenomen werkgelegenheid is het aantrekkelijker voor de jeugd om in de gemeente te blijven. Verder nemen de inkomsten uit toeristen- en onroerende zaakbelasting voor de gemeente Schouwen-Duiveland met bijna € 1,1 miljoen toe en zijn er volop kansen voor (inter)nationale profilering.

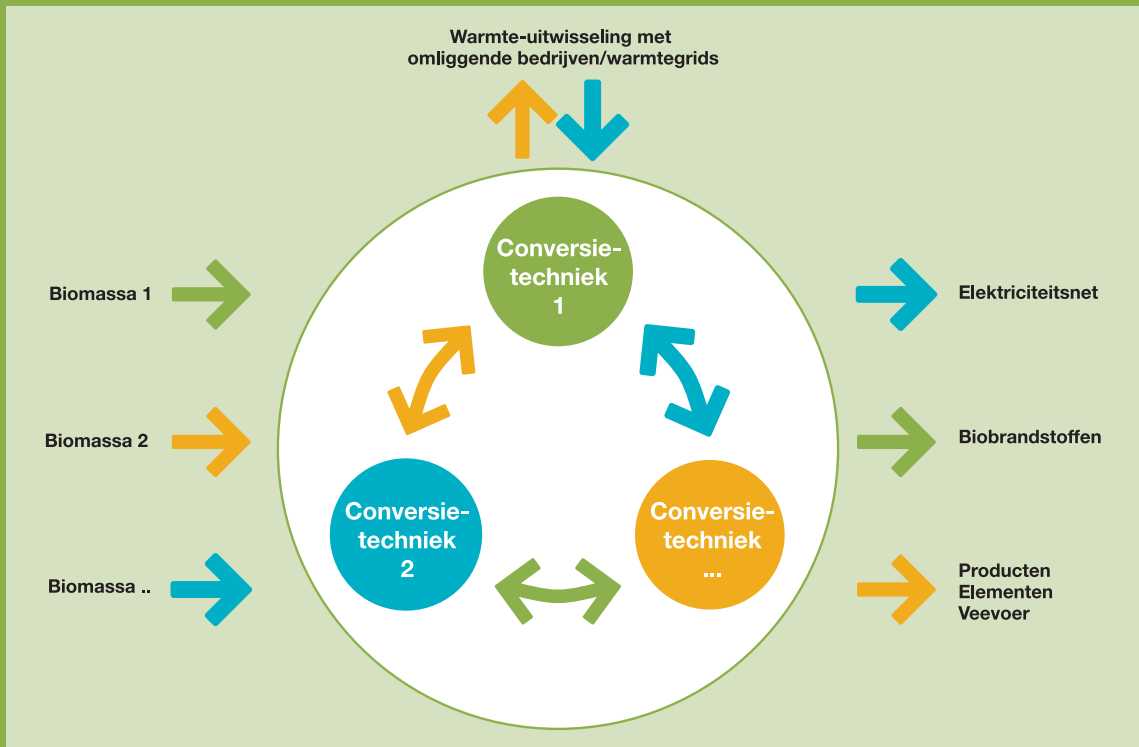
Kortom, de M.E.E.R. geeft een concreet inzicht in Impact. Het is dan ook een instrument dat Impuls in de toekomst vaker zal gaan inzetten voor grote projecten.

5

signaleert ontwikkelt realiseert

Energieconversieparken

Rendabel gebruik van lokale biomassa-stromen

Biomassa is een verzamelnaam voor organische reststoffen van allerlei origine, bijvoorbeeld gft-afval, mest, hout of restproducten uit de agrarische en voedingsmiddelensector. Afhankelijk van de 'bron' ontstaat een bepaald type biomassa. Hieruit kunnen door toepassing van de juiste technologie warmte, elektriciteit, biobrandstoffen, natuurlijke vezels, eiwitten of andere nuttige producten worden gewonnen.

Helaas gaat in de hele wereld de nuttige waarde van een enorme hoeveelheid biomassa zondermeer verloren, omdat de juiste technologie niet in de buurt van de bron voorhanden is. Afhankelijk van de subsidie-mogelijkheden, is het voor lokale verwerkingsbedrijven meestal onrendabel om alle technieken 'in huis' te hebben. Biomassa voor grote verwerkingscentrales, in landen waar de overheid financieel wel een handje toesteeft, is vaak de halve wereld overgevoerd, met alle CO₂ nadelen van dien.

Grensregio

"Biomassa is een grondstof- en energiebron, die we met het oog op de eindige voorraden fossiele brandstoffen móeten benutten. Maar over een grote afstand transporteren brengt te veel CO₂ uitstoot met zich mee. Ook is het te duur", vertelt Laurens Meijering van Impuls. "Dat betekent dat je de zaken dichtbij de bron beter moet organiseren. In onze regio zijn we daar nu druk mee bezig. We zoeken in een project van de Grensregio Vlaanderen-Nederland naar mogelijkheden voor optimaal gebruik van lokale biomassa-stromen in zogenaamde Energieconversieparken. De financiële middelen voor het project komen van het

Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling. Ze worden via het Interreg IV A programma Vlaanderen-Nederland ingezet om samenwerking met onze zuiderburen te stimuleren. Ook lokale deelnemers dragen bij."

Partners

De betrokken partners zijn de kennisinstellingen VITO, Wageningen Universiteit, Universiteit Hasselt, Avans Hogeschool en Hogeschool Zeeland. Heros en Eco-service Europe, tezamen vertegenwoordigd in BiomassaUnie, spelen de hoofdrol in Zeeland voor de realisatie van een Energieconversiepark. Impuls is samen met SPK, BOM en REWIN betrokken als projectontwikkelaar.

Duurzaam alternatief

Pieter Vollaard is namens het Lectoraat Duurzaamheid en Water van de HZ betrokken bij het ECP project: "Biomassa is een uitstekend alternatief voor fossiele brandstoffen. In feite is het er eigenlijk de jongste versie van, maar het gebruik is CO₂ neutraal. Voor vrijwel iedere soort biomassa bestaat een verwerkingstechnologie. Sommige methodes worden al veelvuldig toegepast, bijvoorbeeld verbranding en vergisting. Andere staan nog in de kinderschoenen, zoals pyrolyse, HydroThermal Upgrading, vergassing, torrefactie en bio-raffinage. Bijna alle verwerkende bedrijven hebben een installatie die is ontworpen voor één verwerkingsmethode van één specifieke soort biomassa waar één product uitkomt. Gebruikelijk is een enkelvoudige input-outputcombinatie"

"We onderzoeken nu in grensoverschrijdend verband de technische en economische haalbaarheid van het

impact

“Elektriciteit voor 10.000 gezinnen en warmte voor zeven middelgrote bedrijven. Besparing 75.000 ton CO₂ per jaar.”

slim en energetisch optimaal combineren van diverse verwerkingstechnologieën op één locatie. Zowel aan de kant van de grondstoffen en de technologieën, als bij de output zijn waarschijnlijk heel handige combinaties mogelijk. Het kan bijvoorbeeld zinvol zijn een biomassa-stroom eerst een kleine andere bewerking te laten ondergaan, waardoor er uiteindelijk toch kan worden uitgehaald wat erin zit, de volle honderd procent. Dat kan een groot rendement opleveren, financieel en milieutechnisch”, aldus Pieter Vollaard.

Heros Sluiskil

Het onderzoek vond aanvankelijk plaats op vijf locaties in Nederland en Vlaanderen. Uiteindelijk is in Zeeland Heros Sluiskil als meest geschikte kandidaat naar voren gekomen. Belangrijkste redenen daarvoor zijn de centrale ligging, de beschikbare ruimte, de infrastructuur (water, spoor en weg) en de synergie met de reeds bestaande, aanwezige duurzame afvalverwerkingstechnieken.

Heros Accountmanager Edwin Heijnsdijk geeft uitleg: “We hebben nieuwe activiteiten op het gebied van duurzame energie op het oog. Inmiddels hebben we bijvoorbeeld voorzieningen voor verwerking van bodemas uit vuilverbrandingsinstallaties, een schrootopwerkingsfabriek, houtverwerking en een afvalwaterzuivering. De biodiesel-fabriek, helaas buiten bedrijf na het faillissement van Rosendaal Energy, is stand-by en kan zó weer worden gebruikt, de onderhandelingen met een nieuwe exploitant zijn in een vergevorderd stadium. Verder zijn we bezig met de bouw van een biovergister. Deze installatie, die door Lynco Green Energy wordt geëxploiteerd, zal ondermeer restanten

uit de agrarische en voedingsmiddelensector verwerken. We onderzoeken eveneens of er synergie met waterzuivering en algenkweek mogelijk is. Verder lopen er eerste verkenningen op het gebied van een traditionele biomassa-verbrandingsinstallatie voor met name houtachtige biomassa, een pyrolyse installatie voor ‘gemengde’ biomassa, en een vergassingsinstallatie met daaraan gekoppeld een methanolfabriek. Veel plannen dus die passen in het ECP concept.”

Doel project

Pieter Vollaard: “Het doel van het ECP project is een technologisch concept en businessplan uit te werken voor elk van deze vijf locaties. Er wordt een handleiding en kennisstelsel ontwikkeld waarmee het concept in de toekomst ook op andere locaties gerealiseerd kan worden.”

De bedoeling is ook ECP's te realiseren. Wat die aan groene winst opleveren blijkt uit de berekeningen van de pilots. Per locatie gaat het steeds om de verwerking van 20.000 tot 50.000 ton biomassa. Op de locatie Sluiskil zelfs om een veelvoud hiervan. Bij verwerking van 50.000 ton biomassa komt de output overeen met het elektriciteitsverbruik van 10.000 gezinnen en de gemiddelde warmtevoorziening van zeven middelgrote ondernemingen, wat een besparing van 75.000 ton CO₂ per jaar oplevert. Een eerste ECP, waarschijnlijk in Sluiskil, zou effectief operationeel kunnen zijn tegen 2011-2012. De einddatum van het Interregproject is 31 maart 2013.

signaleert ontwikkelt realiseert

“Dankzij het InnoGo! netwerk werden we optimaal in de regio geïntroduceerd en hebben we veel publiciteit gehad!”

8

LUXeXceL: daglicht-kracht!

Printoptical Technology haalt meer licht binnen

signaleert
ontwikkelt
realiseert

 Impuls

InnoGo! is een initiatief van Impuls en de Hogeschool Zeeland dat innovatieve (techno) starters ondersteunt bij de start van een succesvolle onderneming. Gebruikmakend van dit traject heeft onlangs een nieuw, zeer ambitieus bedrijf het Zeeuwse bedrijfsleven en innovatieklimaat versterkt: LUXeXceL in Goes. Bouwend op een solide achtergrond, met groot vertrouwen in de nieuwe eigen technologie en voorzien van de nodige durf, gaat LUXeXceL zijn licht op de wereld laten schijnen.

LUXeXceL vestigde haar hoofdkantoor begin dit jaar in een ruim, representatief bedrijfspand. Hier vindt de doorontwikkeling van meerdere gepatenteerde technologieën plaats. Die hebben vooral te maken met het optimaliseren en verlengen van de kracht van (dag)licht. Moeiteloze energiebesparing is hierbij het toverwoord.

Driedimensionaal geprint

“Door toepassing van onze driedimensionaal geprinte folie op ramen kan daglicht op een betere manier in gebouwen worden geleid. Hierdoor is 's ochtend en 's middags pas op een later tijdstip kunstlicht nodig. Daglicht is belangrijk en onze Litefoil® zorgt voor een betere spreiding daarvan, vandaar de naam LUXeXceL”, legt directeur Richard van de Vrie uit.

Via hun internationale netwerk kwamen ze in contact met het huidige Duitse directielid Kurt Blessing, die deze 3-D technologie had bedacht en het idee graag met een groep ervaren enthousiaste entrepreneurs wilde vermarkten.

“In feite gaat het om het samenvoegen van technieken uit de digitale print-, optische- en verlichtingstechnologie. Zo is de compleet nieuwe sleuteltechnologie ontstaan die we ‘Printoptical Technology’ noemen”, vervolgt Van de Vrie. “Het houdt in dat je laagjes transparant materiaal op folie of glas print, waardoor een reliëf ontstaat. De lichtstralen die hierop vallen, veranderen van vorm en richting en kunnen zo langere tijd een vertrek verlichten.”

Grenzeloos

“De toepassingen en markten voor deze technologie zijn grenzeloos”, zegt Marketing Manager Marco de Visser. “Denk aan de glastuinbouw, waar zonlicht de energiebron is en aan kantoorgebouwen. Het gaat nu om folie en glas, maar wellicht kan de techniek ooit integraal deel uitmaken van glasproducten. En doordat we met kleuren kunnen werken zijn er ook interessante creatieve mogelijkheden.”

Wereldwijd waterdicht

“Inmiddels hebben we een kantoor in Duitsland en sinds kort ook een dochteronderneming in de VS, Silicon Valley. In Goes ontwikkelen we de nieuwe toepassingen en sturen we het commerciële traject aan. Dat wordt ons Technology Center en hoofdkantoor. We geloven allen volledig in deze nieuwe technologie en zijn vele mogelijkheden. Zonlicht is duurzaam, gratis en essentieel voor de mens. Wij willen daar vanuit Zeeland een steentje aan bijdragen”, aldus Van de Vrie.

“€ 30-35 miljoen investering:
230 fulltime banen gedurende
een jaar. Daarna veertig fulltime banen.”

impact

Natuurresort Het Bokkegat

9

Een eigenwijs product voor de toerist van straks

Eigenlijk is het een droomscenario: een ondernemer van een landschapscamping op Noord-Beveland wil huisjes bouwen. Impuls brengt in kaart wat de hobbels zijn, wie voor zijn en wie tegen, praat met alle partijen. Twee jaar later ligt er een plan dat door iedereen wordt gedragen. “Ik ben niet snel tevreden, zegt Ed Peerbolte, projectmanager recreatie en toerisme & gebiedsontwikkeling. “Maar zó moet het!”

De ondernemer wilde zestig campingplaatsen omruilen voor bungalows. Een quickscan maakte duidelijk dat er problemen met Staatsbosbeheer te voorzien waren. Het Bokkegat is een oud natuurgebied met een beschermde ecologische hoofdstructuur. “Het contact was binnen ons netwerk snel gelegd, ook met de gemeente die bezig was met een structuurvisie voor het gebied rondom Wissenkerke. Toen een boer in hetzelfde gebied elders op het eiland een nieuwe bouwlocatie wilde en recreatieve ontwikkeling op z'n oude stek daardoor mogelijk werd, konden we ineens over gebiedsverandering nadenken: over recreatie, natuur, landbouw, en de relatie met het dorp Wissenkerke.”

Impuls krijgt het voor elkaar

Aanvankelijk was er een totale spreiding van belangen en in denken. “Ik ben met iedereen rond de tafel gaan zitten. Sommige ideeën konden we zelf inpassen, bij andere initiatieven sprong de gemeente bij.” Zelfs bezaarmakers werden overtuigd. “Impuls krijgt voor elkaar wat een gemeente niet zomaar lukt. Wij zijn ‘van niemand’, daarom hoor je in gesprekken zaken

die ze anderen niet zo gauw zouden vertellen. Precies daarom hebben onze aandeelhouders ons die vrije weg gegeven, op basis van vertrouwen.”

Goed voor werkgelegenheid en leefbaarheid

Natuurresort Het Bokkegat, een eigenwijs product voor de toerist van straks. “Op twee locaties worden vakantieverblijven gebouwd; een derde generatie recreatiebedrijven, volledig opgaand in het landschap. Er komt een kleine golfbaan, een vijver waar je kunt vliegvissen en een manege. De te verwachten investering van 30-35 miljoen euro levert zeker 40 voltijdse banen op. Alleen de investeringen zijn al goed voor 230 volle banen gedurende een jaar. Allemaal berekend in een Economische Effectrapportage die we samen met de NHTV uit Breda hebben ontwikkeld. Er is in de nabije toekomst ook nog ruimte voor aanvullende, kleinschalige recreatie, als dat lukt gaat het om nog eens 30 arbeidsplaatsen.”

Trendsettend

Het is een kansrijke manier van aanpakken. Ed kent veel initiatieven van ondernemers, goed voor honderden arbeidsplaatsen. “Het is zo logisch dat je nadenkt over hoe je in harmonie tussen landbouw, recreatie, natuur en de kleine kernen kunt komen tot een verbetering van welvaart en werkgelegenheid. Het zou kunnen betekenen dat er in Zeeland de komende tien jaar interessante ontwikkelingen in de recreatiesector komen die trendsettend zijn voor Nederland. Alleen als we daar met elkaar nog een stapje harder voor lopen, kunnen we die kans ook echt verzilveren.”

Ed Peerbolte →

impact

“Impuls hielp bij de vestiging in Zeeland en bij het ontwikkelingstraject van nieuwe machines, bijvoorbeeld samen met de HZ”

10

Zeelandia Technical Solutions

Sterk in lossingsvraagstukken

“Bak je thuis weleens koekjes?” vraagt Frank van Asten, vestigingsmanager van Zeelandia Technical Solutions. “Dan heb je een invetmiddel nodig zodat ze heel van de bakplaat loskomen. Bakkers hebben hetzelfde probleem. Als het goed lukt spreken wij van een perfecte lossing.” Dat lijkt eenvoudiger dan het is. Lossen is méér dan het product uit de vorm halen. Zeelandia Technical Solutions levert totaaloplossingen voor alle soorten lossingsvraagstukken. “Daar zijn we sterk in.”

Zijn agenda spreekt boekdelen: net terug uit Tjechië, volgende week naar Spanje, tussentijds in Bruinisse, waar het bedrijf sinds kort is gevestigd. Geen tijd om uit te blazen trouwens: ZTS is altijd in beweging! Via het netwerk van de Koninklijke Zeelandia Groep doet het bedrijf veel zaken in het buitenland. “We bezoeken daar onze (potentiële) klanten zodat we met eigen ogen ter plekke kunnen zien wat er aan de hand is.”

Voor elk probleem een oplossing

Dat is belangrijk want elk product vraagt om een specifieke benadering. Frank: “Elk land heeft z'n eigen eetcultuur. In België eten ze ander brood en gebak dan hier, hetzelfde geldt voor Zweden of China. We zijn drie jaar actief in Turkije, daar eet men veel cakejes. Overwegend gebruiken bakkers daar goedkope zonnebloemolie of slechte olijfolie. Wij bieden een ander product waar je minder van verbruikt zodat je niet alleen bespaart maar ook de hygiëne in de bakkerijen vergroot.” Brood is doorgaans makkelijker te lossen dan banket omdat het vaak gaat om traditionele recepten met bijzondere

ingrediënten. “Daarnaast heb je te maken met een diversiteit aan baktechnieken en -materialen. De een gebruikt een bakplaat, de ander een ovenband. Een stercakeje met ribbeltjes is moeilijker dan een cake in een vierkant blik. Het maakt het werk even ingewikkeld als interessant.”

Koppelen van kennis

“We bekijken het beslag, bestuderen de receptuur en met die informatie keren we terug naar Zeeland. vervolgens wordt door een team een oplossing bedacht. Dat is ons specialisme: maatwerk leveren.” ZTS levert niet alleen een keur aan lossingsmiddelen voor kleinere bedrijven maar ook applicatieapparatuur voor industriële en middelgrote bakkerijen. “We ontwikkelen en produceren de apparatuur, installeren zelf en nemen de service voor onze rekening. Zeelandia maakt al sinds 1935 lossingsmiddelen en wij doen al 30 jaar in apparatuur. We zijn dus niet alleen gespecialiseerd in de producten maar ook in de bakkerijtechnologie. Het blijkt een unieke combinatie: het gaat uiteindelijk om het samenspel. De koppeling van kennis is de kracht van ons bedrijf.”

Creating possibilities

Bruinisse is een prima thuisbasis, vindt Frank. “We zaten eerst in Lexmond; Impuls heeft geholpen bij onze vestiging in Zeeland en is ook betrokken bij het ontwikkelingstraject van nieuwe machines. Zo wordt ondermeer gekeken of er samenwerkingsmogelijkheden zijn met de Hogeschool Zeeland. “Creating Possibilities”, dat is ons motto: omdat iedereen profiteert van de spin-off.”

Maintenance windturbines

Op 19 april heeft Impuls in nauwe samenwerking met Delta Utility Services een workshop georganiseerd over het bundelen van regionale krachten op het terrein van maintenance van windturbines. Aan de sessie namen 24 deelnemers deel, waarvan het overgrote deel afkomstig uit het bedrijfsleven. De wind zal een belangrijke rol gaan innemen bij de energievoorziening in Nederland, de komende decennia. Om de kwaliteit en betrouwbaarheid van bestaande windturbines te borgen en om de levensduur te verlengen, is optimaal onderhoud een noodzaak. In Zeeland en daarbuiten zijn vele bedrijven en kennisinstellingen daar actief bij betrokken. Ieder heeft zo een eigen specialisme op het terrein van preventief en correctief onderhoud. Impuls en Delta Utility Services stelden tijdens de workshop de volgende vragen. Kunnen we elkaar versterken op de internationale markt van windturbine maintenance? Leidt samenwerking tot een win-win-situatie? De deelnemers reageerden hierop positief en enthousiast. Daarom werd op vrijdag 18 juni een tweede workshop georganiseerd, waarbij samenwerkingsvormen werden geconcretiseerd.

Karla Peijs leidt missie naar China

Ondanks de crisis is de economie van China nog steeds flink aan het groeien. Voor ondernemers in Zuidwest Nederland bestaan er goede kansen, met name op het gebied van water, logistiek en duurzaamheid. Om te weten wat het betekent om zaken te doen met China is het een must er daadwerkelijk te zijn geweest. Daarom gaan bedrijven en organisaties uit Zuidwest Nederland van 22 september tot en met 2 oktober opnieuw op handelsmissie. Het doel is in contact te komen met interessante, potentiële Chinese relaties in Yangzhou, Nanjing en Shanghai. Dit gebeurt door middel van bedrijfsbezoeken, matchmaking en een bezoek aan de World Expo.

Het gezelschap zal bestaan uit vertegenwoordigers van overheid, bedrijfsleven en onderwijs. De China Desk van de Kamer van Koophandel coördineert het geheel en de Commissaris van de Koningin, Karla Peijs, is dit keer 'algemeen missieleider'. Ook vertegenwoordigers van Impuls, die inmiddels veel ervaring met handelsmissies hebben, gaan mee. Met name bedrijven die een relatie hebben met het thema water, logistiek en/of duurzaamheid worden van harte uitgenodigd. Deze thema's krijgen bijzondere aandacht in het programma. Daarbij is er volop gelegenheid om samenwerking te zoeken met andere bedrijven die binnen deze clusters aan de weg timmeren. De missie is een uitstekende kans om in contact te komen met Chinese ondernemers én te netwerken met de andere delegatieleden. Op 3 juni, net voor het ter perse gaan van dit magazine, was er een informatiebijeenkomst. Aanmelden kan tot 7 juli 2010, waarbij geldt: vol is vol.

Voor meer informatie: Guido van Liefland
↑ gvanliefland@impulszeeland.nl

Voor meer informatie:

Laurens Meijering, lmeijering@impulszeeland.nl en
Rutger van der Male, rvandermale@impulszeeland.nl.

Kort

11

Sligro en Meatlight

Sligro heeft de nieuwe producten van Meatlight in 125 winkels in de verkoop genomen. Het gaat om 80 EMTE winkels en 45 Golf-winkels.

Meatlight producten bevatten minimaal 50% minder vet en hebben een lagere impact op het milieu door toepassing van Meatless vezels. In 2009 ontwikkelde Van Pelt Meatgroup, in samenwerking met de Zeeuwse partners Meatless, Agrimarkt en Impuls, een nieuw soort vleesproducten met een deel plantaardige Meatless vezels. Door toevoeging van 20% granen, is minder vlees nodig om een zelfde portie vleesproduct aan te kunnen bieden. Rundergehakt, hamburgers en saucijzen werden onder de naam Meatlight gelanceerd in de vijf winkels van de regionale supermarktketen Agrimarkt.

Al na enkele maanden bleek dat de producten erg gewild waren bij de consument. Een consumentenonderzoek door LEI-WUR uitgevoerd bij Agrimarkt, toonde aan dat veel klanten bewust kiezen voor deze duurzamere vleesproducten. Dit werd gestaafd door de verkoopcijfers. Al snel was het marktaandeel Meatlight van de vers verkochte hamburgers 39%, bij de saucijzen 33% en bij het rundergehakt 6% bereikt.

signaleert
ontwikkelt
realiseert

Impuls is een uitgave van N.V. Economische Impuls Zeeland
Buitenruststraat 225, 4337 ER Middelburg. Postbus 6004, 4330 LA Middelburg
T: 0118-67 35 80, F: 0118-63 70 59, E: info@impulszeeland.nl, impulszeeland.nl
Redactie: Gerbert van der Wal, Arie van der Maas en Mathieu Pasquier
Tekst: Tekstklusief (Joke Naughton en Rebecca van Wittene)
Ontwerp: Sophie Noens - de Wilde Zeeuw
Fotografie: Input Output, Zeelenberg Architectuur, Zeelandia Technical Solutions, Heros Sluiskil en Delta Utility Services

Van binnen

Signalement Wies Buysrogge, woont en werkt in Middelburg. "Ik zeg altijd: ik ben een product van mijn ouders. Mijn vader deed tropische landbouw, mijn moeder maatschappelijk werk. Mijn opleiding is een combinatie daarvan." **Deed** Studie Rurale ontwikkelingsociologie in Wageningen. Adviseur organisatieversterking & institutionele ontwikkeling voor een ontwikkelingsorganisatie in Niger. Deed onderzoek in Laos en Vietnam naar de effectiviteit van toerismeprojecten in ontwikkelingslanden. Verder: Coördinator platte-landstoerisme in Noord-Holland. **Doet** Projectmanager recreatie en toerisme. **Kracht Impuls** "Wij weten wat er leeft en speelt bij ondernemers en kunnen dat vertalen in overheidstermen. Beide partijen laten inzien dat ze beiden hetzelfde willen maar het nét anders verwoorden." **Valkuilen** "Toerisme is een belangrijke sector, maar toch zien we een dalende trend. Er is te lang te makkelijk gedacht: ze komen toch wel. Dat is geen innovatie! De toerist van nu wil andere dingen dus daarop inspelen is noodzakelijk." **Kansen** "De eilandencultuur doorbreken. Gezamenlijk ideeën uitbuiten en daar één grote motor van maken. De toponderne-ners in innovatief denken, zien die kansen volop!"

↑ Wies Buysrogge

In de rubriek **Van Binnen en Van Buiten vragen we iemand van binnen en van buiten de organisatie om te vertellen over Impuls: over mogelijkheden, valkuilen en kansen.**

In deze aflevering maken we kennis met **Wies Buysrogge**. Na lang in het buitenland te hebben gewerkt, keert ze terug naar haar geboortegrond. Sinds 2008 werkt ze als projectmanager recreatie en toerisme bij Impuls. "Een boeiende sector in het gebied waar ik vandaan kom, dat is echt een meerwaarde." Even wennen is het ook: "In Afrika reed ik soms twee uur lang over een zandpad om zes uur lang onder een boom te vergaderen met mensen die twee dagen hadden gelopen om erbij te zijn. Dat gaat hier anders!"

12

van binnen

signaleert
ontwikkelt
realiseert

Van buiten

Signalement Guust van Liere, geboren in de Terneuzense binnenstad. Ging na zijn technische opleiding aan de slag bij Etec, en stond daar aan de wieg van Unitron. Verhuisde naar Twente maar bleef zakelijk met Unitron verbonden. **Deed** Studeerde elektronica en Internationaal Management. Ontwikkelde hard- en software voor industriële systemen. Gaf leiding aan innovatieve bedrijven in de industriële en medische sector. **Doet** Algemeen directeur van Unitron in IJzendijke. **Kracht Impuls** "Impuls is de verbindende schakel tussen bedrijven onderling, de kennisinstututen en de overheid. In dit netwerk vindt kennisoverdracht plaats. Een goede zaak, want kennis wordt alleen vermenigvuldigd door kennis te delen. Frisse, nieuwe inzichten, die leiden tot innovatie en bedrijvigheid, ontstaan alleen tijdens interactie over kennis. De netwerken van Impuls dragen hieraan bij. Verder is het goed dat Impuls de Zeeuwse kansen in de gaten houdt, in de water- en foodtechnologie en maakindustrie." **Valkuilen** "Netwerken moeten geen praatgroepen worden, maar actieve werkgroepen die gezamenlijke multidisciplinaire uitdagingen omzetten in succes: een echte samenwerking zonder eilanden en barrières maar met transparante kennisuitwisseling." **Kansen** "We kunnen als Zeeland lobbyen naar Den Haag wat we willen, als er hier geen eenheid is, bereiken we niks. Verder zou het goed zijn als Impuls wat meer financiële slagkracht zou krijgen en hiermee bedrijvigheid kon aantrekken."

van buiten

Guust van Liere heeft ook een tijdlang buiten Zeeland gewerkt. Sinds 2005 is hij terug in Zeeuws-Vlaanderen, bij Unitron. Unitron ontwikkelt en produceert medische apparatuur en specifieke elektronietoepassingen. "Als directeur van een innovatief bedrijf neem ik deel aan de vele innovatieve netwerken. Zo kom ik regelmatig in contact met Impuls."

↑ Guust van Liere